

ВІДГУК

офіційного опонента доктора медичних наук,
старшого наукового співробітника **Бушуєвої Наталії Миколаївни**
на дисертаційну роботу **Алєєвої Наталії Миколаївни**
**«Обґрунтування застосування контактної корекції для розвитку стану
сенсорного та моторного апаратів бінокулярного зору
у дітей шкільного віку з аметропіями»,**
поданої в разову спеціалізовану вчену раду ДФ 26.613.112
при Національному університеті охорони здоров'я України
імені П. Л. Шупика МОЗ України
на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
за спеціальністю 222 «Медицина» (наукова спеціальність «Офтальмологія»)

Науковий керівник: чл.-кор. НАМН України, професор, доктор
медичних наук, завідувач кафедри офтальмології Національного медичного
університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика **Риков Сергій
Олександрович.**

Актуальність обраної теми дисертації.

Турбота про зір дитячого населення є важливою та актуальною
проблемою сучасної офтальмології. В структурі причин порушення зору
перше місце займають аномалії рефракції (міопія, гіперметропія,
астигматизм) які складають 42% і 6% в структурі інвалідності по зору.

Щорічне навантаження на зоровий апарат, яке зростає в кілька разів,
створює умови до розвитку і прогресу дефектів зорового апарату, аномалій
рефракції що обумовлює підвищення попиту на оптичні послуги. У зв'язку з
цим проблема оптимізації офтальмологічної допомоги пацієнтам з
аномаліями рефракції, підвищення якості зору шляхом використання
оптичних засобів є особливо актуальною.

Таким чином, вдосконалення медичної допомоги дітям, шляхом
своєчасної корекції аметропій є важливим та актуальним завданням сучасної
офтальмології і визначила актуальність представленого наукового
дослідження.

Зв'язок теми дисертації з державними чи галузевими науковими програмами.

Виконана науково-дослідна робота є фрагментом науково-дослідних
робіт кафедри офтальмології Національного університету охорони здоров'я

**ЗГІДНО З
ОРИГІНАЛОМ**

Т. В. О. Кавальська

22.02.2023г.

В. Г. Хамченко

України імені П. Л. Шупика на тему: «Клінічне та експериментальне обґрунтування діагностики, лікування та профілактики рефракційних, дистрофічних, травматичних і запальних захворювань органа зору» (№ держреєстрації 0116U002821, 2016-2020 рр.) та «Розробка нових методів діагностики, лікування та профілактики рефракційних, запальних, дистрофічних і травматичних захворювань органу зору та їх клініко-експериментальне обґрунтування» (№ держреєстрації 0120U105324, 2020-2025 рр.), автор є співвиконавцем тем.

Наукова новизна дослідження та одержаних результатів.

Дисертанткою Алеєвою Наталією Миколаївною завдяки сучасним методам дослідження та статистичної обробки даних розширено наукові дані, щодо функціональних, морфометричних та форометричних особливостей стану зорового аналізатора при міопії та гіперметропії у дітей шкільного віку, що характеризується підвищеним зоровим навантаженням через довготривалий термін – 3 роки.

Аспіранткою Алеєвою Наталією Миколаївною доповнені наукові дані про застосування контактної корекції у дітей шкільного віку з міопією. Встановлено, що через 3 роки підвищується: некоригована гострота зору на 47% ($p < 0,05$), а при корекції окулярами - на 5% ($p < 0,05$), коригована гострота зору - на 8% ($p < 0,05$), а при корекції окулярами - на 2% ($p > 0,05$), при збільшенні сфероеквівалента на 17% ($p < 0,05$), а при корекції окулярами – на 23% ($p < 0,05$), довжини передньо-задньої вісі (ПЗВ) ока - на 4% ($p > 0,05$), при корекції окулярами - на 4% ($p > 0,05$), зміни заломлення рогівки та її товщини не були суттєвими ($p > 0,05$).

Аспіранткою Алеєвою Наталією Миколаївною розширено наукові знання щодо застосування контактної корекції у дітей шкільного віку з гіперметропією. Встановлено, що через 3 роки підвищуються показники некоригованої гостроти зору на 85% ($p < 0,01$) (при корекції окулярами - на 50% ($p < 0,05$)), коригована гострота зору-на 7% ($p < 0,01$), (при корекції окулярами - на 3% ($p > 0,05$)), зменшується показник сфероеквіваленту на 38% ($p < 0,05$), що пов'язане з віковими змінами очей.

Аспірантом Алеєвою Наталією Миколаївною доповнені наукові дані щодо поліпшення показників акомодатії, м'язового балансу органу зору у

**ЗГІДНО З
ОРИГІНАЛОМ**

Т.В.О. ЧАГАЙВИСЬКА

22.02.2023р.

О.Г. Хамченко

дітей шкільного віку з гіперметропією.

Теоретичне значення результатів дослідження.

Аспірантом Алеєвою Наталією Миколаївною доповнені наукові дані щодо комплексу показників, що характеризують акомодативну функцію органу зору та форію у дітей шкільного віку з міопією. Отримані поліпшення при корекції міопії МКЛ показників акомодатії, вергенції, диспаратних ділянок очорухового апарату та їх взаємодії свідчать про сприяння уповільненню прогресування міопії.

Практичне значення результатів дослідження.

Робота має чітку практичну направленість. Серед ключових практичних аспектів дисертаційного дослідження найбільш вагомими є обґрунтування застосування контактної корекції, що має позитивний вплив на розвиток рефракції, сенсорних та моторних апаратів бінокулярного зору у дітей шкільного віку при короткозорості та далекозорості. Для дослідження форії використовувався «Спосіб визначення форії у дітей» (Патент України 113759. 2016. Риков СО, Шаргородська ІВ, Алеєва НМ, Коробов КВ).

Аспірантом Алеєвою Наталією Миколаївною проведений порівняльний аналіз між дітьми шкільного віку з гіперметропією, що користуються контактною корекцією, окулярами встановив, що застосування МКЛ сприяє не тільки підвищенню некоригованої та коригованої гостроти зору, а також суттєво поліпшує показники акомодатії, вергенції, диспаратних ділянок очорухового апарату та їх взаємодії у порівнянні з дітьми, які застосовують окуляри.

Результати дисертації впроваджені в роботу закладів охорони здоров'я. Видані в співавторстві Методичні рекомендації. Аспірантом Алеєвою Наталією Миколаївною отримано 8 актів впровадження.

Ступінь обґрунтування та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота є комплексним медико-соціальним дослідженням, виконаним на належному методологічному рівні. На користь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, свідчить застосування авторкою адекватних та сучасних методів досліджень, що базуються на достатньому фактичному матеріалі, є достовірними,

**ЗГІДНО З
ОРИГІНАЛОМ**

Т.В.Д. нягальникова
22.02.2023р.

В.І. Хмелікова

відповідають поставленій меті та завданням дослідження і дозволили їх повну реалізацію. Дослідження було проведено по 338 пацієнтам (дітям) з аномаліями рефракції та порушенням акомодатції основної групи та 60 пацієнтам без аномалій рефракції та порушень акомодатції групи порівняння.

Робота відповідає сучасним вимогам до проведення наукових медичних досліджень. Наукові положення і висновки, сформульовані в дисертації, адекватні поставленим завданням, логічно пов'язані з одержаними результатами дослідження.

Статистична обробка одержаного матеріалу виконана на заставах доказової медицини та містить сучасні і актуальні для дослідження методи, які дозволили отримати ґрунтовні та вірогідні висновки.

Виконаний обсяг досліджень, їх характер, аналіз та обробка дозволяють вважати результати і висновки, отримані дисертантом, вірогідними.

Оцінка змісту, оформлення та обсягу дисертації, її завершеність в цілому, зауваження щодо оформлення.

Дисертаційна робота Алеєвої Наталії Миколаївни «Обґрунтування застосування контактної корекції для розвитку стану сенсорного та моторного апаратів бінокулярного зору у дітей шкільного віку з аметропіями» побудована в класичному стилі, відповідно Державним стандартам і діючим вимогам МОН України.

Дисертація викладена на 177 сторінках друкованого тексту, включає 59 таблиць та ілюстрована 2 рисунками. Список літератури містить 150 джерел, що свідчить про актуальність обраної теми для вітчизняної та світової офтальмології.

Робота складається з анотацій, вступу, двох розділів власних досліджень, висновків, практичних рекомендацій, списку використаної літератури, трьох додатків.

У «Вступі» дисертант всесторонньо обґрунтував актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами. Чітко сформульовані мета і завдання дослідження, наукова новизна та практичне значення роботи, вказані дані про апробацію отриманих результатів та публікацій за темою дисертації. Вступ написаний за встановленими вимогами, містить всі необхідні підрозділи. Зауваження до розділу відсутні.

**ЗГІДНО З
ОРИГІНАЛОМ**

Г.В.О. нагайченко
22.02.2023р.

О.С. Халемко

Розділ 1 «Огляд літератури» викладений на 22 сторінках. Дисертант дав вичерпну характеристику стану проблеми етіології, патогенезу аметропій у дітей та методи їх корекції за даними сучасної світової літератури. В короткому резюме автор чітко і переконливо вказує на невирішені аспекти даної проблеми, які витікають з аналізу літературних джерел. Зауваження до розділу відсутні.

У розділі 2 «Матеріали і методи досліджень», який викладено на 11 сторінках, наведено дизайн клінічних досліджень. Хочу зазначити що клінічні процедури проводилися згідно вимог існуючих положень про захист прав людини та правил біомедицини. Дисертант всесторонньо обґрунтував та послідовно описав методи досліджень та статистичної обробки, що дозволяє зробити висновок про обізнаність та високий професійний рівень здобувача. Зауваження до розділу відсутні.

Розділ 3 дисертації присвячено аналізу дослідження клінічних, функціональних, морфологічних та форометричних показників органа зору при контактній корекції та корекції окулярами міопії у дітей шкільного віку. Розділ викладено на 58 сторінках. Розділ має чіткий, лаконічний вислів, розташування тексту уміло перемежовується таблицями.

За результатами проведених досліджень автором встановлено, що при застосуванні контактної корекції у дітей шкільного віку з міопією через 3 роки підвищується: некоригована гострота зору на 47% ($p < 0,05$), а при корекції окулярами - на 5% ($p < 0,05$), коригована гострота зору - на 8% ($p < 0,05$), а при корекції окулярами - на 2% ($p > 0,05$), при збільшенні сфероеквівалента на 17% ($p < 0,05$), а при корекції окулярами - на 23% ($p < 0,05$), довжини передньо-задньої вісі (ПЗВ) ока - на 4% ($p > 0,05$), при корекції окулярами - на 6% ($p > 0,05$), зміни заломлення рогівки та її товщини не були суттєвими ($p > 0,05$). Зауваження до розділу відсутні.

Розділ 4 дисертації присвячено аналізу дослідження клінічних, функціональних, морфологічних та форометричних показників органа зору при контактній корекції та корекції окулярами гіперметропії у дітей шкільного віку. Розділ складає 57 сторінок; текст викладено науковим стилем із ґрунтовним доданням таблиць, діаграм та рисунків.

Згідно до отриманих даних застосування контактної корекції у дітей

**ЗГІДНО З
ОРИГІНАЛОМ**

Т. В. О. Натальшина *В. Г. Кошарова*
22.02.2023р.

шкільного віку з гіперметропією через 3 роки підвищуються показники некоригованої гостроти зору на 85% ($p < 0,01$) (при корекції окулярами - на 50% ($p < 0,05$)), коригована гострота зору - на 7% ($p < 0,01$), (при корекції окулярами - на 3% ($p > 0,05$)), зменшується показник сфероеквіваленту на 38% ($p < 0,05$), що пов'язане з віковими змінами очей.

Крім того, визначено поліпшення показників акомодатції, м'язового балансу органу зору у дітей шкільного віку з гіперметропією. Позитивні зміни були більш виразні при контактній корекції, а саме: збільшується показник амплітуди акомодатції на 20% ($p < 0,05$) (при корекції окулярами - на 12% ($p < 0,05$)), негативна частина відносної акомодатції - на 20% ($p < 0,05$), позитивна частина відносної акомодатції - на 18% ($p < 0,05$), зменшується надлишок акомодатційної відповіді - на 64% ($p < 0,01$) (при корекції окулярами - на 29% ($p < 0,05$)), зменшується співвідношення акомодатційної конвергенції до акомодатції - на 18% ($p < 0,05$) (при корекції окулярами - на 11% ($p < 0,05$)), зменшується форія на близькій відстані - на 33% ($p < 0,05$) (при корекції окулярами - на 22% ($p < 0,05$)), гострота стереозору - на 56% ($p < 0,05$) (при корекції окулярами - на 27% ($p < 0,05$)). Зауваження до розділу відсутні.

Розділ 5 «Аналіз результатів дослідження застосування контактної корекції у дітей шкільного віку з аметропіями» викладений на 8 сторінках. Автор всебічно аналізує отримані ним результати та порівнює їх з даними сучасної світової літератури з досліджуваної проблеми. Сформульовані при цьому твердження мають чіткий, вичерпний характер і сумнівів не викликають. Також автором сформульовані подальші можливі шляхи вирішення проблеми підвищення ефективності лікування дітей шкільного віку з короткозорістю та далекозорістю.

Наприкінці дисертаційної роботи зроблені 8 висновків, які у повному обсязі відображають результати досліджень, є вичерпними і послідовними. Висновки повністю відповідають меті та завданням дослідження і стисло відображають результати проведеної роботи.

Публікації по матеріалах дисертації повністю відповідають вимогам МОН України.

**ЗГІДНО З
ОРИГІНАЛОМ**

Т.В.Д. Ігнатюк *Д.Г. Хосенко*
22.02.2023р.

Питання, недоліки дисертації та автореферату щодо їх змісту і оформлення.

В цілому робота виконана на високому методологічному рівні. Принципових зауважень немає. Після ознайомлення з роботою виникли декілька запитань:

1. Чому в дослідження при формуванні основної групи, були залучені тільки діти віком від 6-ти років?
2. Як впливала оптична корекція гіперметропії на величину езофорії?
3. Чи проводились будь які додаткові методи лікування дітям з амбліопією?

Зауваження.

1. В роботі зустрічаються поодинокі орфографічні, пунктуаційні та стилістичні помилки.

Зазначені питання та зауваження не носять принциповий характер і не знижують наукової цінності дисертації.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях.

Основні результати дисертації опубліковані в 25 наукових працях, з них 6 статей, зокрема 4 статті у наукових фахових виданнях України відповідно до переліку наукових фахових видань України. Крім того опубліковано 11 робіт – тези в матеріалах науково-практичних конференцій, та додатково: 1 патент на корисну модель, 2 – нововведення, 1 – свідоцтво про реєстрацію права на твір, 1 – розділ в навчально-методичному посібнику, 2 – нормативно-правові документи МОЗ України, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що виносяться на захист.

Дисертація є особистою науковою працею здобувача. спільно з науковим керівником чл.-кор. НАМН України, д.мед.н., професором С. О. Риковим визначена ідея наукового дослідження, сформульовані мета і завдання дисертаційної роботи та її методологія.

Автором самостійно проведено патентний пошук та аналіз наукової літератури за темою дисертації. Автор самостійно провела обстеження, лікування та клінічні спостереження за 338 дітьми (676 очей) з аметропіями

**ЗГІДНО З
ОРИГІНАЛОМ**

Т.В.О. *нагайченко*
22.02.2023р.

О.Г. Кошківа

та створила базу даних.

Статистичний аналіз результатів клінічних, морфологічних та функціональних досліджень проведено автором самостійно. Аналіз і узагальнення результатів клінічних, та функціональних досліджень, формулювання наукових положень, висновків і практичної значущості результатів дисертації зроблені спільно з науковим керівником чл.-кор. НАМН України, д.мед.н., професором С. О. Риковим.

У наукових працях, опублікованих за матеріалами дисертації в співавторстві здобувачу належить провідна роль у формулюванні мети, завдань, методології дослідження, статистичній обробці та аналізі результатів.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації. Розглянувши матеріали дисертації здобувача наукового ступеню доктора філософії Алеєвої Н. М. на тему: «Обґрунтування застосування контактної корекції для розвитку стану сенсорного та моторного апаратів бінокулярного зору у дітей шкільного віку з аметропіями» встановлено, що при комп'ютерному тестуванні електронної форми дисертації та наявних за її темою публікацій через програму «Anti Plagiarism» та за допомогою системи Strike Plagiarism не виявлено академічного плагіату в наданих матеріалах дисертації. Текст наданих матеріалів дисертації Алеєвої Н. М. є оригінальним.

Рекомендації щодо використання результатів дисертаційного дослідження в практиці.

Отримані автором результати дисертаційного дослідження можуть застосовуватися у науковій і навчальній роботі профільних і суміжних кафедр медичних вищих навчальних закладів України.

**ЗГІДНО З
ОРИГІНАЛОМ**

Т.В.О. Мятальникова
22.02.2023р.

В.П. Хамченко

Результати дослідження впроваджені в роботу закладів охорони здоров'я в якості: «Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах порушення рефракції та акомодатії» та «Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги. Порушення рефракції та акомодатії: міопія, гіперметропія, астигматизм, анізотропія, пресбіопія, порушення акомодатії, амбліопія, кератоконус, контактна корекція зору». Наказ МОЗ України №827 від 08.12.2015.

Основні положення роботи включені в програму лекцій і практичних занять кафедр офтальмології НУОЗУ імені П.Л. Шупика МОЗ України, Харківського національного медичного університету, ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», Львівського національного медичного університету, імені Данила Галицького МОЗ України, а також в роботу закладів охорони здоров'я.

Відповідність дисертації спеціальності та профілю спецради.

Дисертація Алеєвої Наталії Миколаївни на тему «Обґрунтування застосування контактної корекції для розвитку стану сенсорного та моторного апаратів біокулярного зору у дітей шкільного віку з аметропіями» повністю відповідає паспорту наукової спеціальності 14.01.18 «Офтальмологія». Дисертація повністю відповідає профілю спеціалізованої вченої ради.

Відповідність роботи вимогам, які пред'являються до ступеня доктора філософії.

Дисертаційна робота Алеєвої Н. М. «Обґрунтування застосування контактної корекції для розвитку стану сенсорного та моторного апаратів біокулярного зору у дітей шкільного віку з аметропіями», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 222 Медицина (наукова спеціальність «Офтальмологія»), присвячена актуальній проблемі сучасної офтальмології, є закінченим науковим дослідженням, яка містить нові положення і нові науково обґрунтовані результати, що, в цілому, розв'язують важливе науково-

**ЗГІДНО З
ОРИГІНАЛОМ**

Т.В. О. Нагайченко

22.02.2023р.

В.І. Хасинська

практичне завдання – підвищення ефективності лікування дітей шкільного віку з короткозорістю та далекозорістю з застосуванням оптичної корекції, що обґрунтована за результатами дослідження функціональних, морфометричних та форометричних показників органа зору. Виходячи з актуальності, за об'ємом та рівнем досліджень, наукової новизни результатів, теоретичної та практичної цінності отриманих даних, об'єктивності та обґрунтованості висновків, беручи до уваги особистий внесок здобувача, дисертаційна робота Алеєвої Н. М. «Обґрунтування застосування контактної корекції для розвитку стану сенсорного та моторного апаратів бінокулярного зору у дітей шкільного віку з аметропіями» повністю відповідає вимогам пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 та наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а її автор Алеєва Наталія Миколаївна повністю заслуговує присвоєння ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина» (наукова спеціальність «Офтальмологія»).

Офіційний опонент:

співробітник лабораторії розладу

бінокулярного зору

ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії

імені В.П. Філатова НАМН України»

доктор медичних наук,

старший науковий співробітник

Н. М. Бушуєва

ЗГІДНО З
ОРИГІНАЛОМ

Г.В.О. негасимого

справжність підпису засвідчує

Г.Г.Хом'як
22.02.2023р.